

CUNİÇİRO TANİZAKİ

MAKİOKA KIZLARI

Japoncadan Çeviren
Zeynep Ebru Okyar

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ

20. yüzyıl Japon edebiyatı denince tüm dünyada akla gelen ilk yazarlardan olan Tanizaki'nin *Makioka Kızları* adlı eseri Osaka-Kobe'de yaşayan Makioka ailesinin 1936-1941 dönemindeki yaşantısını anlatır. Tanizaki, karısı ve onun üç kız kardeşini model alarak bu öyküyü kurgulamıştır. Aylık yayımlanan edebiyat dergisi *Çuokoron*'da 1943 yılında tefrika edilmeye başladıysa da içeriğinin savaş atmosferine uymadığı gerekçesiyle dönemin sansürüne uğrayarak yayını durdurulmuş, daha sonra kademe kademe basılan kitap ilk olarak üç cilt bütünlüğünde 1949 yılında yayımlanmıştır.

Her ne kadar roman, dönemin Japon toplumunun panoramasını okuyucuya sunmaktaysa da, *Tanizaki'nin kasten askeri unsurları ve dönemin siyasi ortamının ağırlığını romana dahil etmediği tespitleri yapılmaktadır. Roman, adından başlamak üzere değişen sosyal yapıyı, kaybedilen değerleri ve özlemle anılacak unsurları bünyesinde toplama kaygısı gütmüş gibi görünmektedir. Bu çerçevede roman boyunca Kansai bölgesinin yüceltildiği, tarihsel olarak askeriyenin merkezi olan Tokyo'nun ise hor görüldüğü dikkati çeker.**

* "The Makioka Sisters as a Political Novel", Anthony Hood Chambers,

Makioka Kızları çevirisinin benim için en zorlayıcı kısmı, şüphesiz ki, kullanılan yerel ağız oldu. Kitabın anlatıcısı standart Japonca kullanırken, özellikle romanın odağındaki Makioka ailesi, hizmetçileri, pek çok ahabları kendi aralarında mutlaka, başkalarıyla konuşurken de yer yer Kansai ağız kullanıyor. Yazar, bazen buna özellikle vurgu yapıyor, bazen ise okuyucunun konuşmanın doğal akışında onu görmesini bekliyor. Ne yazık ki Türkçeye bu yerel ağız unsurunu katmak pek de mümkün değil; Karadenizli ya da Trakyalı gibi konuşan bir Japon'un romanın doğal akışını sekteye uğratacağını düşündüğümden yazarın özellikle altını çizdiği noktalar dışında bu dil unsurunu çevirmemeyi tercih etmek durumunda kaldım. Sadece çocuk ve ecnebi konuşmalarını dili kısmen bozarak vermek mümkün oldu.

Bir diğer zorluk da kelime oyunları ve şiir çevirilerinde ortaya çıktı. “Az sözle çok şey anlatmak” mantığındaki Japoncadan Türkçeye aktarım yaparken hem anlamı hem de biçimdeki melodiyi yansıtmak ne yazık ki her zaman mümkün olmuyor. Bunun ötesinde bir de Tanizaki'nin üslubu var: Uzun cümlelerine, sayfalar süren paragraflarına müdahale edilmediği takdirde, Türk okurunun bu eserin vereceği keyiften mahrum kalması riski de söz konusu olunca, mümkün olduğunca orijinal metne bağlı kalmak koşuluyla birtakım değişiklikler, ekleme ve bölmeler yapmak zorunluluğu doğdu.

Özellikle Türkiye florasında bulunmayan bitki ve hayvan türlerini olabildiğince örtüşen şekilde çevirmek hayli araştırma gerektirdi. Japoncada iki ayrı sözcük olan Budizm ve Şintoizmin ibadet yapıları, Türkçede aynı sözcükle karşılanı-

A Tanizaki Feast: The International Symposium in Venice, 1998, s. 133-138). -çn

yor. Ben aradaki farkı hissettirmek adına Budist “mabedi” ve Şinto “tapınağı” şeklinde kullandım. Mektup formatlarının Batı tarzından farkını göstermek adına orijinale yakın bir tarz benimsedim.

Kitapta özel isimlerin transliterasyonunu temel olarak İthaki Yayınları’nın Türkçe okunuşu esas alma prensibine uyarak yaptım. Avrupa dillerinden olan sözcükleri ise kendi orijinal şekliyle kullandım.

Tanizaki’nin Japon kültürünü bu eserine âdeta ilmek ilmek işlediğini, gündelik yaşama, geleneksel sanatlara dair nice unsurdaki detaylarda göreceksiniz. Yerel yiyecekler, müzik aletleri, saç modelleri gibi yazarın özenle yerleştirdiği imgelerin çeviride kaybolmaması için çok sayıda dipnot kullanmak gerekti. Farklı bir dünyaya ve zamana ait olsa da okuru eserin atmosferine âdeta ışınlayan bu fotoğrafik anlatım, *Makioka Kızları*’nın en güçlü yanlarından biri olarak kabul edilmekte.

Okurken ilginç bulunacak bir nokta da pek çok dükkân, otel, restoranın gerçek hayattan alınmış olması. Hatta kitapta adı geçen çoğu işletme hâlâ faaliyette. Devlete ve özel şirketlere bağlı entegre demiryolu sisteminden sıkça bahsediliyor ki bu da gündelik yaşamı romanın sayfalarına taşıyor. Cadde, sokak isimleri de keza öyle; bugün hâlâ aynı adı taşıyanlar pek çok. Bu açıdan da romanın çok hassas bir denge üzerine oturduğu gözlenmekte: Bir yandan savaş ve politikanın sert gündeminin sadece yaşam rutinlerini etkileyen bir arka plan unsuru olduğu idealize bir dünya çiziliyor, bir yandan da ayakları yere basan, gerçek dünyadaki nesneleri, kurumları, markaları âdeta okurun gözüne sokarak, “Bu anlatılan, gerçek dünya!” diye haykıran bir yaklaşım var.

Jane Austen’ın romanlarından aşına olduğumuz “eski

görkemli günlerine özlem duyan üst sınıf aile” temasını Japonya atmosferinde gördüğümüz *Makioka Kızları*, modernleşme sürecindeki toplumun ve odaktaki ailenin üyelerinin “kar serpintisi”ni* andıran şekilde oradan oraya savrulduğu, yaşadıkları dönemin güzelliğinin ömrünün çok kısa olduğunu bizlere anlatıyor. Romanın uzunluğu ilk anda gözü korkutsa da okudukça, “Keşke daha da uzun olsaydı,” dedirtecek şekilde keyifli bir okuma olması dileğiyle...

Zeynep Ebru OKYAR, 2024

* Kitabın orijinal adının doğrudan çevirisi. –çn

cilt 1

I

“Küçükhanım, bir yardım etsene.”

Aynada koridordan arkasına doğru gelen Taeko’yu görünce boynunu pudraladığı fırçayı uzattı, ona bakmaksızın. Hemen önündeki aynada iç kimonosuna ve ensesini açıkta bırakacak şekilde arkaya kaydırduğu kıyafetinin yakasına, âdeta başka birine bakıyormuşçasına gözlerini dikmişti.

“Yukiko aşağıda ne yapıyor?” diye sordu Saçiko.

“Etsuko piyano çalarken ona göz kulak oluyor sanırım.”

Gerçekten de alt kattan gelen etüt melodisinin sesi, ilk önce giyinip hazırlanmış olan Yukiko’nun Etsuko’ya yakalanıp onun alıştırmalarını izlemek durumunda kaldığı anlamına geliyordu. Etsuko, annesi dışarı çıksa bile Yukiko onunla evde kalırsa sorun çıkarmayan uysal bir çocuktü. Bugün annesi, Yukiko ve Taeko, üçü beraber dışarı çıkacak olunca morali biraz bozulduysa da Yukiko’nun saat ikide başlayacak olan konseri biter bitmez eve hemen döneceğini, akşam yemeğine gelmiş olacağını söylemesi üzerine zar zor razı gelmişti.

“Küçükhanım, Yukiko’ya yeni bir talip var...”

“Öyle mi?”

Ablasının boynundan omuzlarına kadar hünerli fırça dar-
beleriyle pudra sürüyordu. Saçiko, kesinlikle kambur değilse
de balıketli olduğundan kabarık duran omuzları ve sırtının
 zerine vuran sonbahar g ne inin parlattı ı ıslak teni, hiç de
otuzlarında birininki gibi değildi, oldukça gergin görünüyordu.

“Mevzuyu  tani Hanım açtı.”

“Demek  yle...”

“Memurmu , M.B. Kimya Sanayi  irketi’nde çalışıyor-
mu .”

“Ne kadar alıyormu  peki?”

“Maa ı yüz yetmiş-yüz seksen yen civarıymı , ikramiye-
le birlikte iki yüz elli yeni buluyormu .”

“M.B. Kimya Sanayi demi ken, Fransız  irketiymi  o, değil
mi?”

“Evet,  yle... Küçükhanım, pek bir bilgilisin!”

“O kadarını bilece iz herhalde.”

Evin en küçük kızı olan Taeko, böyle konuları iki ablasına
nazaran daha iyi bilirdi. Bu konularda dünyadan  a ırtıcı de-
recede bihaber olan ablalarını biraz hafife alır ve sanki ken-
disi onlardan daha b y km   gibi laflar ederdi.

“O  irketin adını bile duymu lu um yok benim. Merkezi
Paris’tymi . Büyük sermayeli bir  irketmi .”

“Japonya’da da Kobe sahil yolunda kocaman bir binaları
var.”

“Evet,  yleymi . Adam orada  alı ıyormu .”

“Fransızcası var mıymı  peki?”

“Evet, Osaka Yabancı Diller Fakültesi Fransızca
Bölümü’n  bitirmiş. Kısa bir süre Paris’te kalmış. Şirket dı-
 ında ak am okulunda Fransızca dersleri veriyormu , oradan
da yüz yen kadar maaşı varmış. Toplamda   yüz elli yen
kadar kazanıyormu .”

“Malı mülkü?”

“Öyle pek bir malı filan yokmuş. Köyde annesinin yaşadığı aile yadigârı ev ve arazisi, Rokko’da kendi yaşadığı ev ve arsası varmış sadece. Taksitle aldığı Rokko’daki küçük ev, yarı Japon yarı Batı usulü yapılan orta sınıf evlerindenmiş. Bildiklerim bu kadar.”

“Yine de kira ödemeyeceklerse dört yüz yenden fazla geliri varmış gibi yaşantı sürebilirler, değil mi?”

“Yukiko’ya uyar mı acaba? Eline bakan bir tek annesi var. O da köyde yaşıyor ve Kobe’ye gelmiyorsa... Adam kırk bir yaşındaymış, hiç evlenmemiş.”

“Kırk bir yaşına kadar ne diye evlenmemiş peki?”

“Güzelliğe pek meraklıymış da ondan geciktirmiş hep, dedi İtani Hanım.”

“Biraz garip değil mi? İyi bir araştırmak lazım.”

“Karşı taraf pek hevesliymiş.”

“Ki Ablamın fotoğrafını verdin mi?”

Saçiko’dan büyük bir ablaları daha vardı: Tsuruko. Taeko küçüklüğünden beri Saçiko’dan “ortanca ablam”, Yukiko’dan ise “Yuki Ablam” diye bahsederdi ama “Yuki Ablam” derken kısa söylediğinden “Ki Ablam” gibi duyulurdu.

“Bir ara İtani Hanım’a emaneten vermiştim fotoğrafı, o da kafasına göre karşı tarafa götürmüştü. O da çok beğenmiş.”

“Karşı tarafın fotoğrafı var mı peki?”

Alt kattan piyano sesi hâlâ geldiğinden Yukiko’nun yurkarı çıkma ihtimali bulunmadığını gören Saçiko, “Şurada, en üstte sağdaki küçük çekmeceyi aç da bak,” deyip kırmızı ruju eline aldı ve aynadaki yüzünü öpecekmişçesine dudaklarını büzdü.

“Orada, değil mi?”

“Evet, burada... Ki Ablama gösterdin mi peki bunu?”

“Gösterdim.”

“Ne dedi?”

“Her zamanki gibi, pek bir şey demedi. ‘Hee, bu adam demek ki,’ dedi sadece. Sen ne dersin Küçükhanım?”

“Yani sıradan biri gibi... Yok, düzgün biridir belki, bilmiyorum... Yine de nereden bakarsan bak, memur tipli işte.”

“Öyle de adam zaten memur yani.”

“Bir açıdan Ki Ablama iyi olabilir ama... Ona Fransızca öğretebilir.”

Makyajı neredeyse tamamlanmış olan Saçiko, üzerinde “Kozuçiya Manifatura Dükkânı” yazan kimono sarma kâğıdının kordonunu çözmek üzereydi ki birden aklına geldi:

“A, sahi, benim ‘B eksik’ yine. Küçükhanım aşağıya gidip şırıngayı dezenfekte etmelerini söyler misin?”

Beriberinin Osaka ve Kobe tarafında yaygın olduğu söyleniyordu. Belki de bu yüzden, evin beyi ve hanımı başta olmak üzere bu sene ilkokul birinci sınıfta olan Etsuko’ya kadar hepsi yaz başından sonbahara kadar beriberiye yakalanmıştı. Bu sebeple B vitamini iğnesi olma alışkanlığı edinmişlerdi. Son zamanlarda doktora bile gitmeden evde hazır bulundurdıkları güçlü Betaxin iğnelerini aile üyeleri birbirlerine hiçbir şey yokmuşçasına enjekte ediveriyordu. Kendilerinde en ufak bir halsizlik hissettiklerinde, bunu hemen B vitamini eksikliğine bağlarlar, laf ilk kimden çıkmıştı bilinmez, “B eksik” teşhisi koyuverirlerdi.

Piyanonun sesinin kesildiğini gören Taeko, fotoğrafı çekmeceye geri koydu ve merdivenin ağzına kadar gidip aşağıya inmeksiz alt kata doğru eğilerek, “Bir baksanıza!” diye seslendi. “Hanımefendi iğne olacak... Şırıngayı dezenfekte edin.”

İtani Hanım, Kobe'deki Oriental Otel'i'nin yakınında bulunan, Saçiko'ların hep gittiği kuaför salonunun sahibesiydi. Onun çöpçatanlık yapmayı sevdiğini duyduğundan, Saçiko ta ne zaman Yukiko için ondan ricada bulunmuş ve kızın fotoğrafını vermişti. Geçen gün saçını yaptırmaya gittiğinde, elinin boş olduğu bir ara, "Hanımefendi, birlikte bir çay* içelim mi?" diye Saçiko'ya davette bulunmuştu. Otelin lobisinde ilk defa bu konuyu açmıştı. Aslında bu tarafa danışmadan bunu yaptığı için mahcupmuş ama ağırdan almanın iyi bir talibi kaçırmaya sebep olacağını düşünmüş, Yukiko Hanım'ın kendisine bırakılmış olan fotoğrafını çok da düşünmeden karşı tarafa gösterivermiş. Üzerinden bir buçuk ay kadar geçmiş. O sürede bir haber çıkmayınca İtani Hanım da unutup gitmiş. Meğer karşı taraf o arada aileyi araştırıyormuş; Osaka'daki kök ailelerini, kendilerinin Kobe'deki aile kolunu, ayrıca gelin adayının kız okulundaki durumunu, kaligrafi ve çay dersi hocalarına kadar gidip soruşturmuş. Sonuçta ailelerinin durumuyla ilgili ne var ne yoksa öğrenmiş. Vaktiyle gazeteye çıkan o mevzu hakkında da haberin doğru olup olmadığını anlamak için gazete binasına kadar gidip araştırarak kadar uğraşıp derinlemesine bilgi sahibi olmuş. İtani Hanım, "Böyle bir şey yapacak bir hanım olup olmadığından emin olmak için kendiniz yüz yüze görüşün zaten," demiş karşı tarafın tatmin olmasını sağlamak için. Adam alçakgönüllü bir tavırla, Makioka Hanım ve kendisinin sosyal seviyelerinin farklı olduğunu, şahsen mütevazı bir ma- aşı bulunduğunu, böylesine hoş bir genç hanımın kendisini

* Japon toplumunda "çay" dendiğinde kastedilen, geleneksel kültürün bir unsuru olan "yeşil çay"dır. Siyah çaydan bahsedilecekse özellikle belirtilir. -çn

kabul edebileceğine ihtimal vermediğini kabul etse bile ona imkânları kısıtlı bir evde sıkıntı çektirmekten çok üzüntü duyacağını söylemiş. “Olmaz ama şayet kader bizi bağlarsa ve evlenirsek, bu beni çok bahtiyar eder. O yüzden kendileriyle bu konuyu en azından konuşmanızı rica ediyorum,” demiş. İtani Hanım’ın öğrendiğine göre karşı tarafın dedesinin zamanına kadar aile, Hokuriku’daki ufak bir klanın şefinin sağ koluymuş. Aslına bakılırsa, memlekette hâlâ evleri duruyormuş. Bu açıdan da iki tarafın toplumdaki konumları öyle dengesiz değil, diyordu kadın. “Elbette sizin aileniz pek köklü, Osaka’da ‘Makioka’ dendi mi vaktiyle bilmeyen yoktu... Ancak, böyle söylemem biraz ayıp oluyor belki ama sürekli geçmişteki ihtişamınızı düşünecek olursanız, neticede Yukiko Hanım’ın evlenmesi mümkün olmayacaktır. Biraz tevazu gösterseniz nasıl olur acaba? Şimdilerde maaşı düşük olsa da, henüz kırk bir yaşında, terfi ümidi yok denemez. Hem Japon şirketlerinden farklı olarak mesaisi hayli az olduğundan akşam okulundaki çalışma saatlerini artırıp fazladan dört yüz yen aylık gelir kazanması işten bile değilmiş. Evlenince bir hizmetçi de tutmalarına hiçbir engel yok. Karakterine gelince... Kardeşimle ortaokulda aynı sınıftaydılar. Gençliğinden beri iyi tanırım, kefil olurum, diyor. Bununla birlikte, kendinizin biraz araştırma yapmanızda hiçbir sakınca yok. Evliliği geciktirmiş olmasının sebebinin güzellik merakı dışında bir şey olmadığını söylüyor ki bence de doğru bu. Paris’e de gitmiş, kırk yaşını geçkin biri; illaki kadınlar tanımıştır. Benim de geçenlerde gidip gördüğüm kadarıyla gayet ağırbaşlı bir büro çalışanı ve gözü dışarıda biri olduğuna dair zerre kadar işaret yok. Böyle düzgün birinin ‘güzellik merakı’ da sık görülen bir şeydir. Paris’i görmüşlüğü’nün etkisi midir nedir, eşinin tamamen Japon tarzı bir güzelliğe sahip olmasını arzuladığını, Batı tarzı kıyafetler giymese de

hiç sorun olmayacağını söyleyip zarif, uysal, hoş görünlü, kimonoyu yakıştırmasını bilen, yüzü elbette öyle ama esas eli ayağı güzel olan birini istediğini söylüyor. Tam sizin Yukiko Hanım'a uyuyor diye düşündüm,” gibisinden konuştu İtani Hanım.

Uzun süredir felçli olan yatalak kocasına bakıp kuaför dükkânını işleten, bir yandan da erkek kardeşlerinden birini tıp fakültesine kadar okutan, bu yıl baharda* da kızını Meci-ro'daki akademiye gönderen İtani Hanım, sıradan kadınlardan çok daha kıvrak bir zekâya sahipti, aklı her şeye ererdi. Ancak işinin doğasında olduğu düşünülecek kadınsılıktan yoksundu; lafını süslemeden, döndürüp dolaştırmadan söyleyiverir, içinde her ne varsa olduğu gibi dilinden dökülürdü. Konuşma tarzı haince değildi, mecbur kaldığı için gerçeği söylediğinden, kimseleri gücendirmezdi. Saçiko da başlarda İtani'nin peşinden atlı kovalarcasına hızlı konuşmasını duydukça, “Ne biçim biri bu?!” diye düşünmüştü. Ama onu dinlerken gitgide erkeklere has bir liderlik havası olan iyi niyetli biri olduğunu anlamıştı. Zaten her şeyden öte, en ufak ara vermeksizin konuştukları gayet mantıklı olduğundan, Saçiko başını kaldırıp da itiraz edeceği bir şey olmadığını hissetmişti. Ve sonunda da derhal Osaka'daki aile reislerine danışacağını, kendilerinin de bu talibi soruşturacaklarını söyleyip oradan ayrıldı.

Saçiko'nun bir küçüğü olan Yukiko'nun onlar daha ne olduğunu anlayamadan evlilik şansını kaçırmaması ve otuz yaşına gelmesine dair işkillenenler varsa da aslında bunun dile getirilecek bariz bir sebebi yoktu. Yine de en önemli sebebi nedir dense, kök aileyi devam ettirecek olan ablaları Tsuruko'nun olsun, Saçiko'nun olsun, hatta Yukiko'nun kendisinin olsun babalarının son yıllarındaki ihtişamlı yaşantı-

* Japonya'da eğitim öğretim dönemi ilkbaharda başlar. -çn

ya, Makioka adının itibarına, kısacası eskiden önde gelen bir aile olmalarına kendilerini kaptırıp ailelerine layık bir damat beklentisinde olmalarıydı muhtemelen. İlk başlarda çok sayıda teklifi, hiçbirini yeterli bulmadıklarından geri çevirdiler. Sonra yavaş yavaş insanların sabrı tükendi ve bu konuyu açanlar azaldı ve bitti. O sıralarda aile servetleri de tükendi gitti. Bu yüzden de, “Geçmişteki ihtişamınızı düşünmeyin artık,” minvalinde konuşan İtani Hanım’ın sözleri, gerçekten de düşünceli ve nazik bir nasihattir; Makioka adının zirvede olduğu zamanlar, en iyi ihtimalle Taişo Dönemi’nin* sonlarına kadar sürmüş, şimdilerdeyse o zamanları bilen bir avuç Osakalının hatıralarında kalmıştı sadece. Hatta iyice dürüst olmak gerekirse, refahın zirvesinde görüldükleri Taişo Dönemi sonlarında hem özel hayatında hem de iş hayatında har vurup harman savuran babalarının yaptıklarının olumsuz neticeleri ortaya çıkmaya, iflaslar birbiri ardına gelmeye başlamıştı bile. Bunun ardından çok kısa bir süre sonra babaları ölmüş, şirketleri küçülmüş, sonra da ta *şogun*’luk† döneminde beri onların olan Senba’daki‡ dükkân, başkalarının eline geçmişti. Saçiko ve Yukiko, uzun müddet babalarının yaşadığı dönemdeki hayatlarını unutamamışlardı. Yerine şimdiki beton bina yapılarına kadar, eski görünüşünü koruyan toprak ambar tarzında inşa edilmiş dükkânın önünden her geçtiklerinde, kapı perdesinin ardındaki loşluğa özlemle bakarlardı.

Sadece kızları olup hiç oğlu olmayan babaları, son yıllarında emekli olmuş ve aile işlerinin yönetimini damadı Tatsuo’ya bırakmıştı. İkinci kızına da bir eş bulup ailenin ikinci kolunu tesis etmişti. Üçüncü kız Yukiko’nun talihsizliğine bakın ki,

* Japonya’da 1912-1926 yılları arasındaki dönem. -çn

† Japon tarihinin 1192-1867 yılları dönemindeki askeri iktidar. -çn

‡ Osaka’da bir semt. -çn

tam onun evlilik vakti geldiğinde babasının ona uygun bir talip bulmasının artık mümkün olmaması, eniştesi Tatsuo ile arasının limoni olması gibi durumlar söz konusuydu. Tatsuo aslında bankacı bir aileden geliyordu, evlenip bu aileye damat olana değin Osaka'da bulunan bir bankada çalışmaktaydı. Kayınpederinin işini yürütmeye başladıktan sonra bile işi esas yapan Tatsuo değil kayınpederi ve vekilharcıydı. Sonra kayınpederinin ölümünün ardından baldızları ve akrabalarının karşı çıkmalarına aldırmadan ısrarcı olsa belki de devam ettirebileceği dükkânı, Makioka ailesinin hizmetinde bulunan ve aynı işi yapan bir adama devretti ve tekrar banka çalışanı oldu. Bunun sebebi, gösteriş düşkünü kayınpederinin aksine durağanlığa eğilimli, hatta korkak denilebilecek yapısı nedeniyle maddi zorluklarla mücadele edip alışkın olmadığı bir sektörde aile işini ayağa kaldırmaya uygun olmadığını düşünmesiydi. Daha emniyetli gördüğü yolu seçip, ailenin damadı olarak sorumluluklarına sahip çıkıyordu kendince. Yukiko ise eski günleri özlüyor ve eniştesinin bu davranışlarını içten içe çok yetersiz buluyordu. Vefat etmiş olan babasının da kendisi gibi hissedeceğinden, öbür dünyadan eniştesini suçlayacağından emindi. Derken tam o sıralarda, daha babasının cenazesi soğumadan, eniştesi pek hevesli şekilde onu evlendirme bahsini açtı. Söz konusu kişi, Toyohaşi şehrinde zengin bir ailenin veliahtı olan, yerel bir bankada önemli bir görevde bulunan bir adamdı. O banka, eniştenin çalıştığı bankaya bağlı olduğundan Tatsuo, adamın karakterini, maddi durumunu falan iyi biliyordu. Toyohaşili Saigusa ailesi toplumdaki konumu itibarıyla reddetmeye bahane bulunamayacak bir pozisyondaydı. Makioka ailesinin mevcut itibarının çok üzerindeydiler. Damat adayının da son derece düzgün biri olmasına dayanan Tatsuo, karşılıklı bir evlilik görüşmesi ayarlamaya

kadar işi götürdü. Ne var ki Yukiko o kişiyle tanışınca bu işin katiyen olamayacağına karar verdi. Aslında hoş biri olmadığı söylenemezdi ama biraz taşralı hissi vermişti. Cidden düzgün birine benzese de pek entelektüel bir havası yoktu. Sorulduğunda ortaokulu bitirince hastalandığından liseye gitmediğini anlatmıştı. Kız okulunun İngiliz Edebiyatı Bölümü'nden yüksek başarıyla mezun olan Yukiko, eğitimsiz biriyle bu işin düzgün yürümeyeceği, bir vakit gelince o adama saygı duymayacağı endişesi taşıyordu. Ayrıca zengin bir ailenin veliahtı olsa ve geçimini garanti altına almış olsa da, Toyohaşi gibi küçük bir taşra şehrinde yaşamının dayanılmaz olacağını hissediyordu. Bu konuda onu herkesten çok Saçiko desteklemiş, “Böyle feci bir şeye kızcağızı nasıl zorlarsınız?” demişti. Eniştesine bakılırsa Yukiko, iyi bir öğrenci olsa da hiç de azımsanamayacak düzeyde çekingen biriydi. Geleneksel Japon anlayışına sahip bir kadındı. Bu yüzden de hareketin az olduğu bir taşra şehrinde sakince yaşamak tam ona göre idi. Kızın elbette bir itirazının olmayacağını sanmıştı ama beklemediği bir şey olmuştu. Utangaç ve çekingen olan, insanların yanında ağzını bile doğru düzgün açmayan Yukiko'nun dışarıdan görünenenden farklı yanları olduğunu, o kadar da itaatkâr biri olmadığını eniştesi ilk o zaman öğrenmişti.

Mademki Yukiko içten içe “hayır” kararını vermişti, bari çabucak bunu söyleseydi ya! Her tarafa çekilebilecek cevaplar verip durmuştu. Nihayetinde de eniştesine ya da büyük ablasına değil de Saçiko'ya açılmasının sebebi, muhtemelen eniştesinin bu konuda aşırı hevesli bir tutumu varken onunla muhatap olmak istememesinden kaynaklanıyordu. Zaten laf ağzından dirhemle çıkardı, huyu fenaydı. Bu yüzden de eniştesi onun gönülsüzlüğünü anlamamıştı. Karşı taraf da görüştükten sonra bir anda şevke gelmiş ve ısrara başlamış,

mevzu geri dönülmez bir noktaya gelmişken, Yukiko bir gün, “Hayır!” deyiverince eniştesi ve büyük ablası sırayla başının etini yediyse de yalvardıysa da o cevap sonuçta “evet”e dönmemişti. Bunun öbür dünyaya göçmüş olan kayınpederinin de rızasını alacağı düşüncesiyle evlilik görüşmelerine giren eniştenin hayal kırıklığı büyüktü. Ama esas sıkıntı, damat adayına ve çalıştığı bankada bu işe aracılık eden üst düzeydeki kişilere karşı, artık selam verecek yüzü bile kalmadığını düşünüp soğuk terler dökmesiydi. Hadi makul bir sebebi olsaydı neyse, “Görünüşü entelektüel değil” gibi saçma bir bahaneyle, böyle bir daha ayaklarına gelmesi mümkün görünmeyen bir fırsatı tepmek, Yukiko’nun şımarıklığından ibaretti; eğer biraz deşecek olsa, kasten eniştesini zor duruma sokmak niyetiyle yaptığını bile düşünebilirdi.

Bu olaydan sonra Tatsuo, Yukiko’nun evlilik mevzularından elini ayağını çekti; başkaları bu konularda gelip kendisiyle görüşürse memnuniyetle dinlerdi ama kendiliğinden çöpçatanlığa soyunmaktan, ön plana geçip iyidir kötüdür diye fikir beyan etmekten elinden geldiğince kaçındığını söylemek yerinde olur.

3

Yukiko’nun evde kalmasının bir diğer sebebi de İtani Hanım’ın laf arasında bahsettiği “gazete mevzusu” idi.

Bundan beş-altı yıl önce o sırada yirmi yaşında olan en küçük kardeşleri Taeko, yine Senba’nın köklü ailelerinden olan ve kuyumculukla uğraşan Okubata ailesinin oğluna âşık olup evden kaçmıştı. Taeko’nun Yukiko’yu atlayıp ondan önce evlenmesinin normal yollarla çok zor olacağını gören

genç çift, aralarında anlaşır bu alışılmışın dışındaki yöntemle baş vurmuştu. Niyetleri ciddi görünse de her iki aile de buna razı gelmemişti. Olayın hemen ardından ikisini bulmuşlar ve eve geri getirmişlerdi. Mevzu basitçe orada kapanacak gibiydi, ancak ne yazık ki Osaka'nın küçük yerel gazetelerinden birinde bir haber çıktı. Hem de Taeko yerine Yukiko'nun adıyla! Yazılan yaş da Yukiko'nunkini tutuyordu. O zaman Makioka ailesi, Yukiko için bir tekzip talep etsinler mi diye çok düşündü. Şayet öyle yaparlarsa Taeko'nun yaptığı şeyi teyit etmiş olmaktan korkuyorlardı. Hem saçma sapan bir haberdi, unutulup giderdi. Ailenin reisi Tatsuo çok düşünüp taşındı ve hatayı yapmış olan kişiyi kollarken hiçbir suçu olmayan birini ateşe atamayacaklarına karar verip tekzip talep etti. Gazetedeysen tekzip yazısı değil de tahmin ettikleri üzere aynı haber düzeltilmiş hâliyle Taeko'nun adıyla çıktı. Tatsuo, bu süreçte Yukiko'nun fikrini alması gerektiğinin farkındaydı ama sorunca özellikle kendisine karşı ağzı mühürlü olan Yukiko'nun zaten açık ve net bir yanıt verme ihtimalinin olmadığını bildiğinden ve bu konuyu baldızlarıyla konuşursa çıkarları çatışan Yukiko ve Taeko'nun arasının bozulacağını düşündüğünden, sadece karısı Tsuruko ile konuşmuştu. Kendisi sorumluluğu alarak bu yolu seçmişti. Gerçeği söylemek gerekirse, esas niyeti, Taeko'yu feda etmek anlamına gelse bile, Yukiko'ya yönelik yanlış suçlamaları temizleyerek Yukiko'nun ona daha olumlu bakmasını sağlamak da olabilir. Tatsuo'nun, damat olduğu bu ailede uysalmış gibi görünse de aslında son derece ketum olan Yukiko'nun baldızları içinde en anlaşılmazı olduğunu düşündüğünden bu fırsattan istifade ona yaranmak istemiş olması da mümkün. Ne var ki o zaman da, beklentilerinin aksine, Yukiko da Taeko da ona güvenmişti. Yukiko'ya göre gazetede çıkan yanlış haber, ken-

di talihsizliğindendi ve kabullenmek dışında yapacağı bir şey yoktu. “Tekzip filan zaten göze çarpmayan ufacık bir köşeye konur, hiçbir etkisi de olmaz. Bizim için tekzip olsun olmasın, gazeteye bir kez bile çıkmak çok esef verici. O yüzden sessizce üstünü kapatmak akıllıca olurdu. Eniştemin benim adımımı temize çıkarmak için yaptıklarına minnettarım ama böyle yaparsak Taeko’ya ne olacak? Küçükhanım’ın yaptığı- nın fena bir şey olduğuna şüphe yok, yine de yaşları küçük olup akılları henüz ermediğinden yaptıkları bu hatada, suç- lanması gereken onları kendi hâllerine bırakan her iki ailedir. En azından Küçükhanım konusunda, eniştemin, tabii bizim de hiçbir sorumluluğumuz yok diyemeyiz. Bununla birlikte, beni bilen biliyor, masumiyetime inanacaklardır. O uğursuz gazete haberinden bir zarar göreceğimi sanmıyorum. Peki ya bu olaylar yüzünden Küçükhanım’ın dengesi bozulur da yanlış şeyler yapan birine dönüşürse? Eniştemin yaptıkları tamamen mantığa dayanıyor, insaniyetten yoksun. Önce- likle, böyle bir durumda kaybedecek şeyi en fazla olan kişi olarak bana danışmadan harekete geçmesi resmen zorbalık!”

Diğer taraftan Taeko ise eniştesinin Ki Ablasının adını temize çıkarma çabasını normal görse de, “Benim adımımı ka- rıştırmadan bu işi halletmenin bir yolu olmalıydı. Ne de olsa karşı taraf küçük bir gazete; araya birilerini falan sokup bu işin üstünü örtebilmeliydi! Eniştem böyle bir durumda ke- senin ağzını açmalıydı,” deyip duruyordu o zamandan beri.

Tatsuo bu gazete mevzusu sırasında insanların yüzüne bakacak hâli olmadığını söyleyip işi, bankadan istifa etme- ye kadar götürdü. İstifasını verdiği kişi, “Olmaz öyle şey,” dediğinden iş büyümeden kapandı. Ama Yukiko’nun uğ- radığı zararın, hiçbir şekilde telafisi yoktu. Tekzip edilmiş haberi gören birileri illaki olmuştu ve oradan suçlamanın

haksızlığını öğrenmişlerdi, ama o masum olsa bile böyle bir kız kardeşi olduğu bilinir olmuştı. Bu gerçek, kendine güvenine rağmen, evlilik olasılığının gitgide azalması-
nın sebebiydi. Ancak Yukiko, içten içe ne hissediyor olursa olsun, dışarıya karşı, “Bu kadarcık bir şeyden zarar görece-
cek değilim,” demekteydi. Bu bağlamda da olay yüzünden Taeko ile aralarında duygusal bir çekişme olmamış, hatta eniştesine karşı Taeko’yu o korur olmuştı. İki kardeş, eski-
den beri Uehonmaçi Dokuzuncu Bölge’deki baba evlerin-
den Hankyu hattında bulunan Aşiyagava’daki ablalarının
-Saçiko’nun- evine biri gelirken diğeri dönecek şekilde
yatılı gider gelirdi. Bu olaydan sonraysa giderek artan bir
sıklıkla ikisi beraber gidip iki hafta gibi uzun süreler orada
kalır olmuştı.

Saçiko’nun kocası Teinosuke, her gün Osaka’daki büro-
suna giden ve kayınpederinin verdiği az buçuk malvarlığını
da katarak evi geçindiren bir muhasebeciydi. Babaevlerini
yürüten sert yapıli eniştellerinden farklı olarak, bir ticaret
akademisi mezunundan beklenmeyecek şekilde edebi-
ya ilgi duyuyor, waka’lar* falan yazıyordu. Büyük eniştele-
ri gibi onları idare etme hakkı da yoktu. Bu gibi açılardan
Yukiko’lar için öyle korkulacak biri değildi. Bununla birlikte,
Yukiko’lar çok uzun süre kalırsa, Osaka’daki aile büyüklerin-
den çekinip, “Bir o tarafa da gitsinler, söyle de,” diye bazen
Saçiko’yu uyarırdı. Saçiko da her seferinde ablasının anlayış
göstereceğini, endişeye gerek olmadığını söylerdi. Ne de olsa
o ev, artan çoluk çocukla pek bir dar gelmeye başlamıştı. Kız
kardeşlerinin ara sıra evden uzaklaşması, ablasının da rahat

* 6. yüzyıldan 14. yüzyıla kadar kullanılan saray şiirine verilen ad olan *waka*, aynı zamanda Japon şiirinin temel biçimi olarak kabul edilen *tanka* (kısa şiir) ile eşanlamlı olarak da kullanılır. -çn

nefes almasını sağlıyordu. “Yani şimdilik kızların diledikleri gibi yapmasına izin verelim, sakıncası yok,” deyip duruyordu. Bir zaman sonra da bu durum normalleşti.

Bu şekilde geçen birkaç yılda Yukiko’nun hayatında bariz bir değişiklik olmadıysa da Taeko’nunkinde beklenmedik gelişmeler oldu. Sonuçta da bunun Yukiko’nun kaderi üzerinde etkileri olacaktı. Taeko kız okulu sıralarından beri oyuncak bebek yapmakta çok becerikliydi. Boş vakti olduğunda paçavraları keser biçer, onlarla oyalanırdı. Gitgide tekniğini geliştirdi ve yaptıkları, büyük mağazaların vitrinlerindeki raflarda alıcı bulmaya başladı. Taeko’nun geniş bir çeşitlilikle yaptığı Fransız tarzı bebekler, has Japon tarzı *kabuki** figürleriyle rakipsiz bir özgünlük sergiliyordu. Eserleri bir yandan da Taeko’nun sinema, tiyatro, güzel sanatlar ve edebiyat zevkini anlatıyordu. Elleriyle ürettiği sevimli minyatürler giderek hayranlarını cezbetti ve geçen yıl Saçiko’nun yardımcılarıyla özel bir sergi düzenlemek için Şinsaibaşisuci’de bir galeri kiralayıp kişisel bir sergi bile açtı. Osaka’daki evde çocuklar hep yaygara yaptığından başlarda Saçiko’nun evine gelip çalışıyordu. Daha derli toplu bir atölye istediğinde Saçiko’nun evinden yarım saat bile tutmayan, aynı tren hattı üzerindeki Şukugava Şoto’da tek odalı bir daire kiraladı. Osaka’daki eniştesi, Taeko’nun çalışan bir kadın olarak görülmesini onaylamıyordu. Özellikle bir daire kiralaması konusunda çok çekinceleri vardı. O zaman da yine Saçiko araya girdi ve geçmişinde ufak da olsa bir kara leke bulunan Taeko’nun evlilik şansının Yukiko’dan bile az olduğunu, uğraşacak bir iş edinmesinin yerinde olabileceğini, daire kiralıyorsa da

* Dramatik nitelikli, dans ve pandomim unsurları içeren geleneksel Japon halk tiyatrosu. –çn

sadece iş yapmaya oraya gideceğini, gece kalmayacağını söyledi. Şanslarına dul bir arkadaşının işlettiği bir bina olduğunu, çok rica ederlerse oradan kiralamanın mümkün olabileceğini ve orası yakın olduğundan kendisinin de ara ara uğrayıp durumu kontrol edebileceğini söyleyip sonradan da olsa onaylarını almayı başarmıştı.

Aslında neşeli bir yapısı olan Taeko'nun, Yukiko'nun tersine ince espriler yapan, fıkralar anlatan bir tarzı vardı. Olay olduktan sonra bir süre karamsarlaşmış, garip bir şekilde arpacı kumrusu gibi düşüncelere dalar olmuştu. Ama bu yeni dünyanın kapılarının açılması imdadına yetişmiş, şimdilerde o eski neşeli hâline geri dönmüştü. Bu açıdan Saçiko'nun tahmini isabetliydi. Osaka'daki evden aylık olarak harçlık aldığı, onun dışında da eserleri hatırı sayılır bir fiyata satıldığı için eli epey para görmeye başlamıştı. Zaman zaman hayret verici bir çantayla, ithal havası olan şık ayakkabılarla çıkagelirdi. Büyük ablası ve Saçiko bu konuda endişe eder, parasını biriktirmesini salık verirdi. Söylemelerine gerek bile yoktu ya... Biriktirebildiği kadarını biriktiriyordu zaten. Açtırdığı posta hesabının defterini, "Ablamdan gizli ha!" diyerek sadece Saçiko'ya göstermişti. "Harçlığın biterse ödünç veririm sana," deyince de Saçiko'ya söyleyecek laf kalmamıştı. Derken bir gün Saçiko'ya, "Sizin Küçükhanım'ı Okubata'ların oğluyla Şukugava'da nehir kenarında yürürken görmüşler," deyip onu uyaran birileri oldu. Aslına bakılırsa tam da Saçiko'nun Taeko'nun cebinden mendil ile birlikte çıkmak çıktığını görüp de onun gizlice sigara içtiğini keşfedince, "Yirmi beş-yirmi altı yaşına geldi, o kadar da olur artık," diye düşündüğü sıralardaydı. Onu çağırıp sorduğunda Taeko, duyduğunun doğru olduğunu söyledi. Saçiko biraz kuraladığında o olaydan sonra hiçbir temaslarının olmadığını